

Nr 126.

Av herr **Ohlin**, om utredning angående utbildningslån till medellös ungdom för genomgående av kommunal eller enskild anstalt för yrkesundervisning eller folkhögskola.

Till elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, den lägre lantbruksundervisningen samt folkhögskolorna utgår f. n. betydande belopp i form av stipendier. Dessa få utgöra högst 45 kr. pr månad åt elever i högsta behovsgraden. Vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom ha stipendier under en följd av år utgått med 60 kr. pr månad, varjämte dessa elever även åtnjutit anslag från landsting och vissa kommuner. Från och med den 1 juli innevarande år skola emellertid statsstipendier även åt dessa elever enligt beslut vid 1941 års riksdag t. v. utgå med högst 45 kr. pr månad. Beträffande den lägre lantbruksundervisningen beslöt 1939 års riksdag att högsta stipendiebeloppet skulle vara 60 kr. pr månad, men med hänsyn till det statsfinansella läget ha även dessa stipendier t. v. begränsats till 45 kr.

För elever, som kunna få någon hjälp av sina anhöriga eller som förfoga över några egna tillgångar, torde dessa stipendiebelopp vara tillräckliga för att de skola kunna begagna sig av ifrågavarande utbildningsmöjligheter. Bedömningsgrunderna för utdelning av stipendier äro ej heller sådana, att man förutsätter fullständig medellöshet både för elevens och hans föräldrars del för tilldelning av högsta stipendiebeloppet. I stort sett torde därför de nuvarande stipendierna verka så, att betydande grupper mindre bemedlade elever erbjudas möjlighet att utnyttja ifrågavarande skolor. I de fall däremot, då såväl ungdomarna som deras anhöriga sakna både kontanta tillgångar och kreditmöjligheter, kunna inte nuvarande stipendiebelopp möjliggöra studier vid någon av dessa skolor. En och annan helt medellös elev brukar väl kunna hjälpas genom extra ansträngningar från skolföreståndarens sida. De bliva emellertid endast de undantag som bekräfta regeln, att de medellösa ungdomarna få stanna utanför. Vid verkstadsskolorna för arbetslös ungdom ha visserligen ett betydande antal helt medellösa elever under senare år förhjälppts till yrkesutbildning genom de högre stipendier som förut omnämnts. Men även för dessa skolors elever synas svårigheterna till följd av stipendiernas nedsättning i fortsättningen bliva stora.

Att en ung människa även i de fall då studiehåg och begåvning finnas samt behov av utbildning föreligger skall vara utestängd från undervisningen på grund av medellöshet, är från olika synpunkter beklagligt. Missförhållandet framträder så mycket starkare som andra jämnåriga ungdomar i bättre omständigheter erhålla statens stöd för sin skolvistelse. Emellertid torde det inte vara möjligt att höja stipendierna så, att de motsvara hela kostnaden för me-

dellösa elevers utbildning. Dels bleve de statsfinansiella konsekvenserna betydande och dels skulle ökade svårigheter uppstå vid prövningen av behovet och vid stipendiernas fördelning. Det kan också sättas ifråga, om det är riktigt, att staten genom direkta bidrag skall svara för hela kostnaden för en utbildning, som eleverna sedan dra fördel av i form av bättre anställningar och högre inkomster. De ungdomar, som själva kunna spara pengar för att betala en del av sin utbildning eller som i olika former kunna mobilisera anhörigas eller vänners hjälp därtill, böra ej bringas att avstå härifrån.

För de helt medellösa däremot, som sakna andra möjligheter att bekosta den del av utbildningen, som ej täckes av stipendier, vore det utan tvivel en fördel om det funnes tillgång till mindre utbildningslån. Med de räntefria studielån, som nu utlämnas från allmänna studielånefonden, har man tagit sikte på att hjälpa ungdomar »med utpräglad studiebegåvning», som bedriva studier i större omfattning. Dessa lån torde därför ej kunna komma ifråga i här förevarande sammanhang. En särskild form av mindre utbildningslån, som anpassats för elever vid här nämnda skolor, vore därför önskvärd. För att dessa lån skulle kunna bli till avsedd nytta borde de få sökas genom vederbörande skola i samband med inträdesansökan. De borde alltså beredas av respektive skolföreståndare och avgöras av kungl. skolöverstyrelsen. Då lånets beviljande i de flesta fall torde vara en förutsättning för att vederbörande elev skall kunna besöka skolan, borde meddelande därom lämnas i god tid före kursens början. Man bör därvid kunna utgå ifrån, att den som erhåller studielån även är berättigad till det högsta för skolformen möjliga stipendiebeloppet. Lånens storlek böra avvägas så, att de motsvara skillnaden emellan det högsta stipendiebeloppet vid skolan och den summa det kostar att med stor sparsamhet genomgå densamma. Denna summa blir alltså beroende av dels stipendiernas storlek, dels prisläget och dels av var skolan är belägen. En smidig anpassning till dessa förhållanden bör därför eftersträvas. Möjligen bör det högsta belopp, vartill lån av denna typ kan utlämnas, bestämmas. I regel torde det bli fråga om relativt små summor. Lånet bör vara ränte- och amorteringsfritt till någon tid efter studiernas avslutande. Därest vederbörande då saknar anställning, bör den ränte- och amorteringsfria tiden kunna förlängas.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning angående mindre utbildningslån till medellös ungdom, som önskar genomgå kommunal eller enskild anstalt för yrkesundervisning eller folkhögskola.

Stockholm i januari 1942.

Bertil Ohlin.